

компетентності, є підготовка особистості молодшого школяра до розв'язання проблем з використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту, навичок безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві [1; с. 5].

Результатом сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності в учня є те, що він (відповідно до своїх вікових особливостей): знаходить, подає, перетворює, аналізує, узагальнює та систематизує дані, критично оцінює інформацію для розв'язання життєвих проблем; створює інформаційні продукти та програми для ефективного розв'язання задач/проблем, творчого самовираження індивідуально та у співпраці, за допомогою цифрових пристроїв та без них; усвідомлено використовує інформаційні і комунікаційні технології та цифрові пристрої для доступу до інформації, спілкування та співпраці як творець та (або) споживач, а також самостійно опановує нові технології; усвідомлює наслідки використання інформаційних технологій для себе, суспільства, навколишнього світу та сталого розвитку, дотримується етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії [1; с. 6].

Таким чином, інформаційно-комунікаційна компетентність – це сукупність компетенцій, пов'язаних із роботою з інформацією у всіх її формах і проявах, які дозволяють ефективно користуватись інформаційними технологіями різних видів як у традиційній друкованій формі, так і комп'ютерними телекомунікаціями. Формування даної компетентності у молодших школярів є провідним завданням вчителів сучасної початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення: 18.10.2020).
2. Калінін В., Калініна Л. Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів старшої школи засобами іноземної мови як ключової компетентності нової української школи. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/144291/142184>

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ФОРМУВАННЯ ПОВАГИ ДО ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*Дирда А. А., студентка спеціальності 013 «Початкова освіта» (скорочена програма)
Товканець Г.В., доктор педагогічних наук, професор
Мукачівський державний університет, м. Мукачево*

Анотація. Розглянуто проблему гендерного виховання у початковій школі та подано варіативну характеристику поняття «гендерне виховання». Підкреслено, що гендерне виховання трактується як цілеспрямований, чітко організований процес формування у школярів/студентів андрогінних якостей особистості, рис характеру, навичок і звичок гендерно-збалансованої соціальної поведінки; як цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, почуття, поведінку вихованців з метою формування в них егалітарних цінностей. Наголошено, що проблема гендерного виховання пронизує весь навчальний процес і головне у цій ситуації – вчасно помітити стереотипні тенденції, усвідомити їх наявність і почати відмовлятися від них, особливо в роботі з підростаючим поколінням.

Ключові слова: гендерне виховання, особистість, початкова школа.

З самого початку свого існування людство наділяє чоловіків та жінок певними гендерними ролями, приписує стереотипно властиві їм риси характеру, поведінку, інтереси, ідеї, захоплення. І хоч сучасний світ дедалі активніше намагається подолати так звані «гендерні стереотипи», для України це питання все ще залишається поза межами масового обговорення. І насторожує саме те, що система виховання в нашій країні не передбачає просвітницьку діяльність стосовно рівності за гендерною ознакою.

В першу чергу, ця тенденція спостерігається через відсутність правильного розуміння самого поняття «гендерне виховання». Для більшості – це навіювання певних стандартів поведінки відповідно до статі. Насправді ж, гендерне виховання відмовляється від стереотипних поглядів щодо формування дитячих особистостей.

Так, кандидат педагогічних наук С. Вихор відзначає, що гендерне виховання – це цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, почуття, поведінку вихованців з метою формування в них егалітарних цінностей, поваги до особистості, незалежно від статі,

розвитку індивідуальних якостей і здібностей задля їх самореалізації, оволодіння навичками толерантної поведінки та з метою побудови громадянського суспільства [1].

На думку Т. Дороніної, гендерне виховання – цілеспрямований, чітко організований процес формування у школярів/студентів андрогінних якостей особистості, рис характеру, навичок і звичок гендерно-збалансованої соціальної поведінки, егалітарних поглядів і переконань, потреб і мотивів соціокультурної діяльності та соціальної активності, побудованих на принципах гендерної рівності та толерантності [2].

Хоча в сучасному світі існує рівний доступ до освіти для обох статей, дуже часто дискримінація відбувається як по відношенню до дівчат, так і до хлопців. Зростаючи в умовах стереотипного виховання в сім'ї, діти потрапляють в освітнє середовище, де їм продовжують нав'язувати вже знайомі правила поведінки: дівчата повинні бути охайними, слухняними, терплячими, відповідальними домогосподарками, а хлопці – сміливими, рішучими, витривалими захисниками, незалежно від їхнього фізичного чи психічного розвитку.

Спостерігається це на багатьох уроках: під час заняття фізкультурою, коли для хлопців і дівчат встановлюються різні інтенсивності навантаження; або розділення уроків трудового навчання за статтю.

Подібна ситуація спостерігається і в процесі інформування школярів, точніше – майже його відсутності. Бесіди стосовно вибору професії проводяться доволі рідко, так як більшість дітей, на думку вчителів, вже визначились. І, звичайно, не без допомоги батьків. Коли мова йде про дівчину, традиційними вважаються професії вчительки, виховательки, лікарки, в той час як хлопцям пропонуються ролі інженера, будівельника, програміста, поліцейського. Відхилення від «норми» у виборі професії супроводжується негативною реакцією зі сторони рідних, обґрунтуваннями про небезпечність/неприродність даного вибору, підкріплюючи це запевненнями про неспроможність до виконання обов'язків представника відповідної професії. Так, дівчину, яка вирішила навчатись на пожежницю, як батьки, так і вчителі будуть завіряти у непосильності такого роду діяльності для її статі, а хлопця, який хоче стати вихователем у дитячому садку, докорятимуть у надмірній жіночності і слабкості.

На уроках основ здоров'я діти вже з початкових класів починають пізнавати особливості сімейного життя. Відбувається це шляхом розподілу хатніх обов'язків. У підручниках часто зустрічаються ілюстрації, де батьки вчать хлопців працювати з технікою та інструментами, в той час як мама привчає доньку до «жіночих» хатніх клопотів: прибирання, приготування їжі, допомога за доглядом менших братів чи сестер. Особливо стереотипно в таких випадках відносяться до дівчат. У підлітковому віці на цих же уроках проводять бесіди «Як бути ідеальною дружиною?», «Манери поведінки справжньої дівчини» тощо.

Ця ж проблематика стосується творів, які пропонуються учням для читання як в урочний, так і позашкільний час.

Отже, як бачимо, проблема гендерного виховання пронизує весь навчальний процес і головне у цій ситуації - вчасно помітити стереотипні тенденції, усвідомити їх наявність і почати відмовлятися від них, особливо в роботі з підростаючим поколінням.

Соціальні зміни, які відбулися в суспільстві в другій половині ХХ ст. і вплинули на розподіл статевих ролей у сімейній і професійній сферах, сприяли утвердженню гендерної теорії в різних галузях громадського життя, в т. ч. освітній. Важливість введення гендерної складової в навчально-виховний процес школи вчені обґрунтовують існуванням проблеми виховання дівчаток і хлопчиків, в якому зберігаються стереотипи стосовно ролі і призначення статей..

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вихор С. Т. Гендерне виховання учнів старшого підліткового та раннього юнацького віку: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07/ Вихор Світлана Теодозіївна. – Тернопіль, 2005. — 272 с.
2. Дороніна Т. О. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти та виховання учнівської молоді : [монографія] / Тетяна Олексіївна Дороніна ; НАПН, Інститут вищої освіти, КДПУ, МОНМС України. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 331 с.
3. Гендерний педагогічний альманах / за ред. О. Марушенка, О. Андрусик, Т. Дрожжиної. – Харків: Планета – Принт, 2017. – 68 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>